

Svensk samverkan för tillgång till labbinfrastruktur

Prissättning för forskningsinfrastrukturer - förslag från SESAM projektet

Anders Berntson, RISE

Ansvarsfriskrivning:

Denna presentation tillhandahålls i informationssyfte för att övergripande belysa ett urval av frågeställningar och deras möjliga konsekvenser för arbetet att tillgängliggöra forskningsinfrastrukturer.

Om du som läsare är osäker på hur regelverken ska tillämpas bör du fördjupa dig direkt i regelverken, till exempel de som refereras av SESAM, och söka rådgivning vid din organisation. Rättsliga bedömningar av regelverken behöver baseras på omständigheterna i varje enskilt fall, diskussionen här kan inte ersätta juridisk rådgivning.

SESAM var ett projekt finansierat av Vinnova 2022-2025.

- UU, LU, SU och RISE var projektparter, fler lärosäten och SUHF var inkopplade i diskussioner och som referens.
- RISE ledde arbetspaketet som handlade om Utbud och konkurrens

Målet var att förenkla tillgängligheten av forsknings- och teknikinfrastrukturer genom att ta fram förslag på arbetssätt som presenterades i en handbok.

- Handboken sammanfattar förutsättningar för tillgängliggörande och föreslår utifrån det arbetssätt och rutiner.
- Handboken är inte ratificerad. Den är projektorganisationens förslag ställt till lärosäten och institut. SESAM är som en utredning som nu lagts fram.

Resultat från SESAM inom prissättning:

- För infrastrukturer: Prissättning i praktiken – handboken innehåller diskussion och förslag på svar i prissättningsfrågor.
- För lärosäten: Pekar på behov av gemensamma arbetsätt och styrning som innebär att lärosätet kan instruera sina infrastrukturer. Delar av handboken ger ett exempel på hur en rutin/instruktion skulle kunna se ut.

Nästa steg – nu efter SESAM - är att lärosäten och institut tar fram egna styrande instruktioner.

- Alternativet - mindre effektivt - är att alla infrastrukturer var och en på egen hand kommer fram till tolkningar och rutiner.

SESAMs prissättning för forskningsinfrastrukturer

Principer för prissättning baseras på

- Regler för statsstöd och konkurrens
- Regler för bokföring och redovisning
- Förutsättningar att ta betalt

För att kunna följa regelverken indelas alla aktiviteter i:

- Ekonomisk verksamhet
- Icke-ekonomisk verksamhet

I de flesta fall är indelningen enkel.

Dock är indelningen inte alltid enkel, uppdelningen följer inte alltid av användarens organisationsformen. Sjukvårdssektorn är ett exempel där gränsdragning ibland är svår.

SESAMs förslag till rutin för prissättning:

Infrastrukturen delar upp inkommande uppdrag i:

1. Ekonomisk verksamhet (tjänster på en marknad, finansierat av avgifter)
2. Icke-ekonomisk verksamhet (bidrag/anslagsfinansierad forskning)
3. Kan inte avgöra på egen hand -> be om hjälp.

1. Ekonomisk verksamhet:

- Bestäm marknadspris (om det går)
- Beräkna full kostnad (+ marginal)
- Ta ut det som är högst, annars ta hjälp.

2. Icke-ekonomisk verksamhet:

- Beräkna full kostnad och begär ersättning enl. finansiärens regler eller egna regler.
- SESAM diskussionen har handlat om att få (mer) betalt för infrastrukturer genom att göra kostnaden direkt

Att bestämma marknadspris (förslag)

För att bestämma ett marknadspris bör en forskningsinfrastruktur regelbundet kontrollera om det finns konkurrerande tjänster på marknaden.

- 1. Beskriv den egna varan eller tjänsten**, både dess leverans och villkor. Lista forskningsinfrastrukturens befintliga externa användare och potentiella sådana.
- 2. Undersök pris och villkor för likvärdiga, konkurrerande tjänster.** Konkurrensen utgörs av alla andra leverantörer som användarna i punkt 1 kan tänkas vända sig till som alternativ.
- 3. Bedöm marknadspris för den egna tjänsten.** Om det går att få prisuppgifter i punkt 2, kan marknadspriset vara en sammanvägning. Om konkurrerande tjänster skiljer sig från den egna tjänsten kan den kompletteras med en bedömning av vad det betyder prismässigt. Om man i förhandling med en extern användare kan komma överens om ett högre pris än i punkt 2, kan detta utgöra marknadspris. Om det inte finns några konkurrerande tjänster så finns inget marknadspris.

Q&A

Resonemang utifrån SESAMs arbete kring några av de frågor som kommit upp i samband med SciLifeLabs workshop 20260520.

Finns det möjlighet att ta ett pris lägre än full kostnadstäckning?

Bakgrund: Full kostnadstäckning inkluderar tex avskrivningar. Vid beräkning av full kostnad fördelas de årliga avskrivningarna på användningen av infrastrukturen. Om anläggningen varit dyr, riskerar priset för att använda den bli högt. Detta kan motverka syftet.

1. Ekonomisk verksamhet:

Ja, om det inte finns något marknadspris kan priset sättas till:

- a) Full kostnad plus marginal, eller
- b) Marginalkostnad – täcker som lägst merkostnaden (som resultat av affärsmässiga förhandlingar).

2. Icke-ekonomisk verksamhet:

- Ja, ersättningen styrs inte av regler för statsstöd och konkurrens. Från det perspektivet kan lärosätet använda anslag/bidrag för att subventionera en aktivitet.
- OBS att lägre ersättning än full kostnad innebär en subventionering. Det behövs en bedömning om en sådan subventionering är rätt användning av anslag/bidrag.

Anm: Pekar på behovet att - förutom marknadspris och full kostnad - också kunna beräkna marginalkostnad.

Är det möjligt att differentiera priset?

Ja, det bör vara möjligt utifrån regler för statsstöd och konkurrens. Dels kan priset vara olika inom ekonomisk resp icke-ekonomisk verksamhet. Dels inom respektive område:

1. Ekonomisk verksamhet:

Reglerna kan tillämpas för en grupp av tjänster/uppdrag inom ekonomisk verksamhet. Lönsamhet och kostnadstäckning bedöms på portföljnivå, snarare än per enskilt uppdrag.

Jfr RISE, som håller hela den ekonomiska verksamheten separat.

Principer som ska vara uppfyllda:

- Full kostnadstäckning på portföljnivå. Korssubventionering från anslag/bidrag undviks (kvalitet i redovisning, stöd i ekonomisystem).
- Prissättning baseras på affärsmässiga principer och motsvarar hur ett företag skulle agera.

2. Icke-ekonomisk verksamhet:

- Ja, ersättningen styrs inte av regler för statsstöd och konkurrens. Lärosätet kan använda anslag/bidrag för att subventionera en aktivitet.
- OBS att lägre ersättning än full kostnad innebär en subventionering. Det behövs en bedömning om det är rätt användning av anslag/bidrag.
- Vissa anslag/bidrag tillåter kanske att lärosätet har lägre pris till egna forskare?

Hur man ska hantera framtida investeringar, och möjlighet att ta höjd för detta i priset?

Ekonomisk verksamhet: Priset till marknadspris eller till full kostnad (som lägst). Men från statsstöds och konkurrensperspektiv finns det inget som hindrar att ta ut högre pris, det går att ta höjd i priset för framtida investeringar men det är marknaden som avgör om det går att få mer betalt (men regler för att redovisning intäkterna behöver kunna följas).

Icke-ekonomisk verksamhet styrs ersättningen av finansiärens regler, det betyder att kostnader ersätts, men normalt inte framtida kostnader.

Hur kan vi fakturera för en kostnad för serviceavtal, reagenser och förbrukningsmaterial som är generella och inte köps in för ett specifikt projekt?

Ska ingå i en fullkostnadsberäkning. Kostnader som inte kopplas till ett specifikt projekt fördelas över användningen infrastrukturen (på samma sätt som avskrivningar).

I icke-ekonomisk verksamhet beror ev ersättning på finansiärens regler och krav på redovisning. Rent allmänt kan vara intressant att uppfylla redovisningsregler för EU tex så att så mycket som möjligt av "fördelade" kostnader kan ersättas som "direkt kostnad".

Hur hantera infrastrukturer som har erhållits billigt i samarbete eller genom bidrag där det är en konkurrenssituation, ska priset tas ut till marknadspris för företag och överskott kontinuerligt bokföras mot inkomsttitel

Ja, om det finns ett marknadspris kan man i ekonomisk verksamhet inte gå under det.

Diskussion: SESAM föreslår att beräkna både marknadspris och full kostnadstäckning. Full kostnadstäckning i ekonomisk verksamhet bör kunna beräknas baserat på bruttoanskaffningsvärde som motsvarar värdet på infrastrukturen, före bidrag. Eventuellt skiljer det då bruttoanskaffningsvärdet från det bokförda anskaffningsvärdet som används för kostnadsberäkning i icke-ekonomisk verksamhet.

Om jag kan erbjuda en utrustning till ett lokalt företag så får jag inte prismässigt konkurrera ut företag som kan erbjuda samma tjänst, men hur långt utanför min stad, region eller län måste jag söka efter företag som möjligen kan erbjuda samma sak?

Detta ingår i att bestämma om det finns marknadspris.

Diskussion: Det är kunden som avgör vilken konkurrens som finns, vart går kunden om ni inte kan erbjuda tjänsten? Kunden kan kanske hjälpa att identifiera och utvärdera det mest rimliga alternativen. Finns det konkurrenter men långt bort så kan kunden förslagsvis skicka en förfrågan (rfq) till dessa och dokumentera svaren.

vad gäller vid samverkansprojekt kopplade till forskningsinfrastruktur – finns det undantag kopplat till exempelvis unik expertis, iterativa arbetssätt eller metodutveckling?

Kan sådana omständigheter motivera att statsstöd anses föreligga och därmed att full kostnadstäckning inte behöver tillämpas för en ekonomisk verksamhet?

Delar ett resonemang baserat på SESAM som inkluderar EUs regler för indirekt statsstöd. Oavsett det resonemanget kvarstår rådet från SESAM att infrastrukturen bör samråda med expertis på lärosätet.

EUs regler för indirekt statligt stöd till företag skiljer EU på två fall: Forskning på uppdrag av företag respektive Samarbete med företag.

- "Samarbete med företag" kan om vissa förutsättningar är uppfyllda ses som icke-ekonomisk verksamhet (samverkansforskning). Om förutsättningarna är uppfyllda finns det alternativ till full kostnadstäckning, alternativen inkluderar exempelvis krav på och ersättning och villkor för projektets resultat och IPR. För mer info se Meddelande från kommissionen (2022/C 414/01) p. 26 eller Bilaga 2 Utbud och konkurrent, avsnitt 2.5.
- Forskning på uppdrag av företag är att se som ekonomisk verksamhet. Då gäller marknadspris. Om inte det finns gäller full kostnadstäckning dock med alternativet marginalpris som lägst (För att tillämpa regel om marginalpris samråd med lärosätet). Se Meddelande från kommissionen (2022/C 414/01) p 26 eller Bilaga 2 Utbud och konkurrent, avsnitt 2.5.

Utöver det finns i princip möjlighet till undantag från regler för statsstöd (tillåtet statsstöd till ekonomisk verksamhet) t.ex. tex försumbara stöd (de minimis) eller stöd som anges i den allmänna gruppundantagsförordningen. Men för att åberopa den allmänna gruppundantagsförordningen kan kräva föregående kontakt med Regeringskansliet och att information om stöden kan behöva offentliggöras genom svensk myndighet. Finns lite mer text från SESAM, Bilaga 2 Utbud och konkurrent avsnitt 5.6 och vidare referenser där.